

Fødselshjælp i 1700- og 1800-tallet

Anne Løkke
Professor i historie
Saxo- Instituttet

Ukendt sted og
kunstner, 1583[?]

Wellcome Images

Anne Løkke, *Mrs Stone and Dr Smellie: British eighteenth-century birth attendance and long-run levels and trends in maternal mortality discussed in a north European context*. *Population Studies*, 2017
<https://doi.org/10.1080/00324728.2017.1415036>

Wellcome Images

A birth-scene. Oil painting by a French (?) painter, Åbo, Sweden (later Turku, Finland), 1800.

Ekspert jordemødre og selvlærte jordemødre praktiserede sideløbende indtil cirka 1830 i DK
Forskellig betydning for normale fødsler og for komplicerede fødsler

Medicinalforordning 1672

Griffenfeld

Fr. ang. Giordemødres Examen, Antagelse og Forhold, saavel i Kbhvn, som overalt i Danmark's).

Forordning
af
30. november 1714
angaaende Jordemødres
Examen, Antagelse og
Forhold, saavel i
København som overalt I
Danmark

Frederik 4. Konge af Danmark
Norge 1699-1730

Forordning af 30. november 1714

Eksamineres og undervises af Jordemoderkommisionen, der består af universitetslærerne i medicin, liv-medicus, stads-physicus m.v.

På landet af undervises af Medico/ Practico og sværge for magistraten, hvor de vil bo og at de vil efterleve deres pligt og skyldighed efter denne forordning.

Når en jordemoder dør i København "eller 1-2 Aar tilforn" skal, alle som i fremtiden vil lade sig bruge lade sig undervise af kommissionen og i praktik hos en jordemoder

Attest fra præsten om gudeligt og skikkeligt forhold

Ædruelig

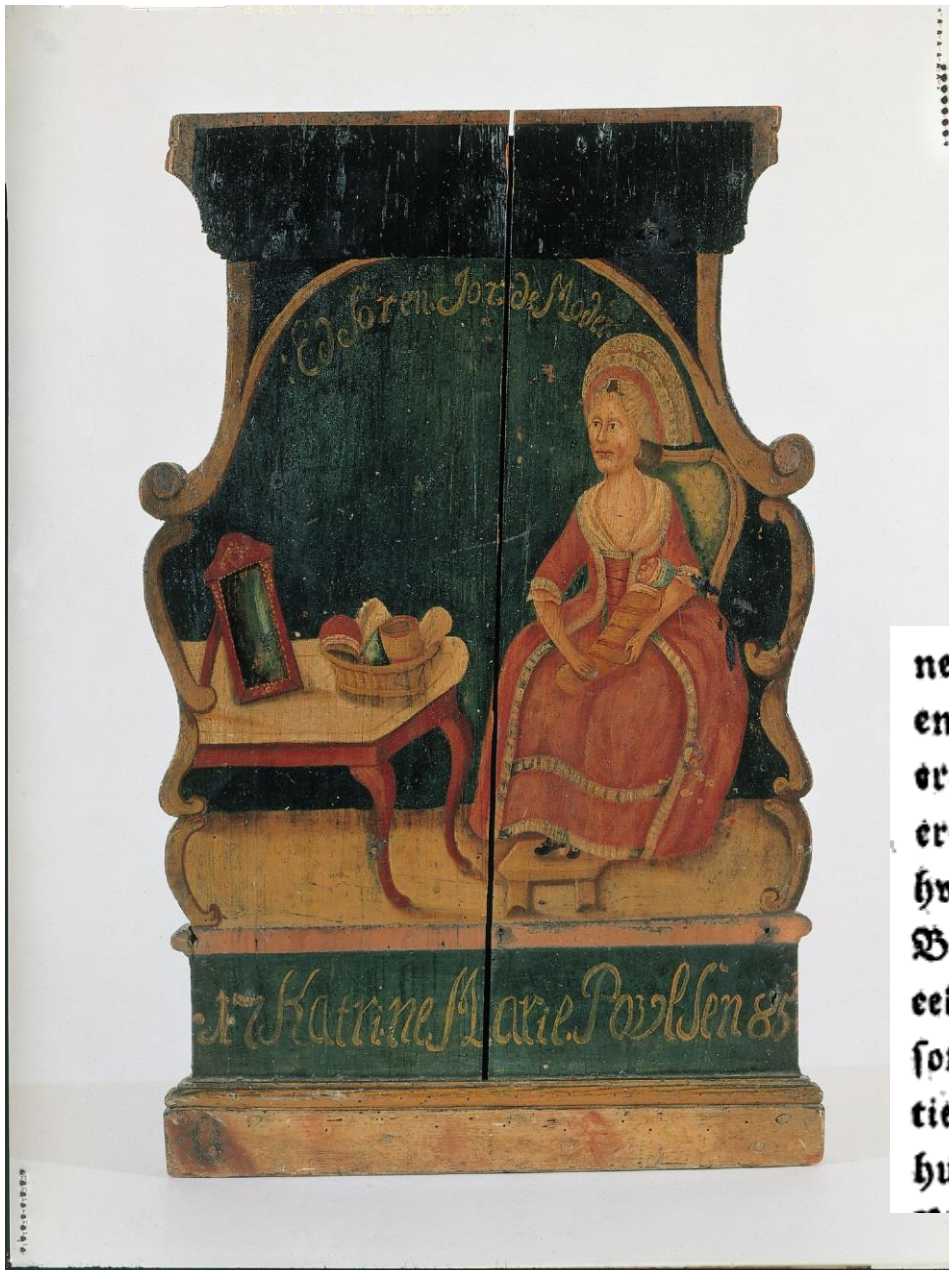
Jordemødre skal enes

Jordemoder Kathrine Marie Povlsens skilt 1785

§ 3

ne nødvendige Konst og Videnskab, maae ei flere end 30 (som ved Byens nærværende Beskaffenhed dragtes tilstrækkelige) eller saa mange, som allerede ere examinerede, øve samme Profession i Kbhavn, hvilke **skal have et vist Tegn** hængende over deres Boelig, paa det enhver kan vide, at de alene ere eedsvorne og approberede. Fordrister nogen sig, som ei med ovenmeldte Tegn er privilegeret, at betjene nogen Qvinde, skal den straffes med Børnehuset u). 4) Paa det Staden ei i sin Tid skal lide

Grundsten for velfærdsstaten

1714

tigt Forfald. 8) De skal trolig forestaae deres Embede, skikkelig og venlig omgaaes dem, som ere i Barne:Nød, hielpse den Fattige saavel som den Rige, og ikke for en skiden Gevinsts Skyld uden vigtig Årsag forlade den Fattige, naar de først til den ere faldte. 6) De skal i Fødselen flittig give Agt

1714

gaae. 12) Det forbydes Giordemødrene at curere
Qvindfolk, Barselkoner, spæde Børn eller andre,
med mindre Barselkonerne eller de spæde Børn ere
i stor Nød og ingen Medicus kan bekommes, da de
maae give dem et simpelt Medicament, som de bør
hente fra Apotheket. 13) Begierer nogen skadelige

1714 blev jordemodererhvervet
etableret som en profession
med uddannelse,
eksamination og
statsautorisation

Antallet af jordemødre, der har bestået eksamen for Jordemoderkommisionen i København i årene:

Total number of midwives examined by the Board of Midwifery in Copenhagen	
1743-49	51
1750-59	78
1760-69	72
1770-79	96
1780-89	147
1790-99	214
1800	19
Total	677
Source: Dübeck, 1973: 350.	

1814

Matthias Saxtorph, 1740-1800

Professor i obstetrik 1773-1800

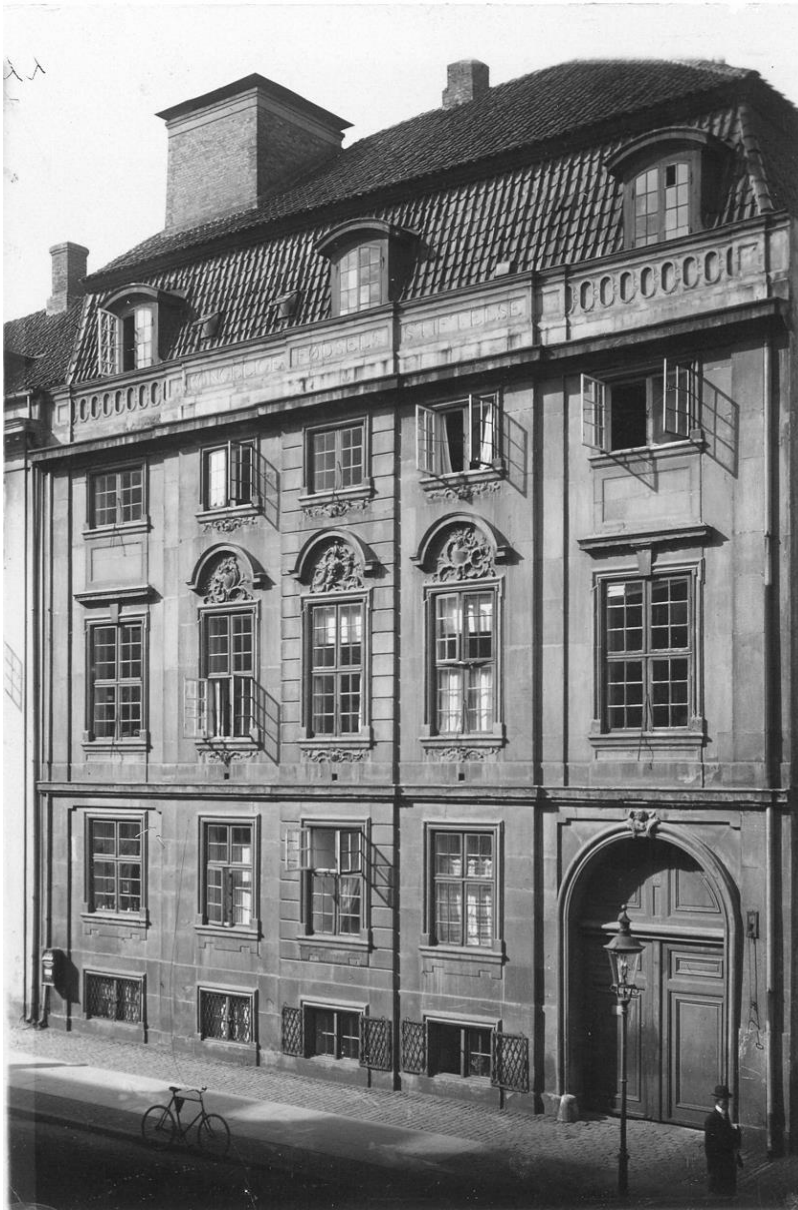
Accouchementshus i Det kongelige Frederiks Hospital, søndre pavillon
1759-1787

STIK AF DET GL. FR. HOSPITAL 1764.

Enkedronning Juliane Marie

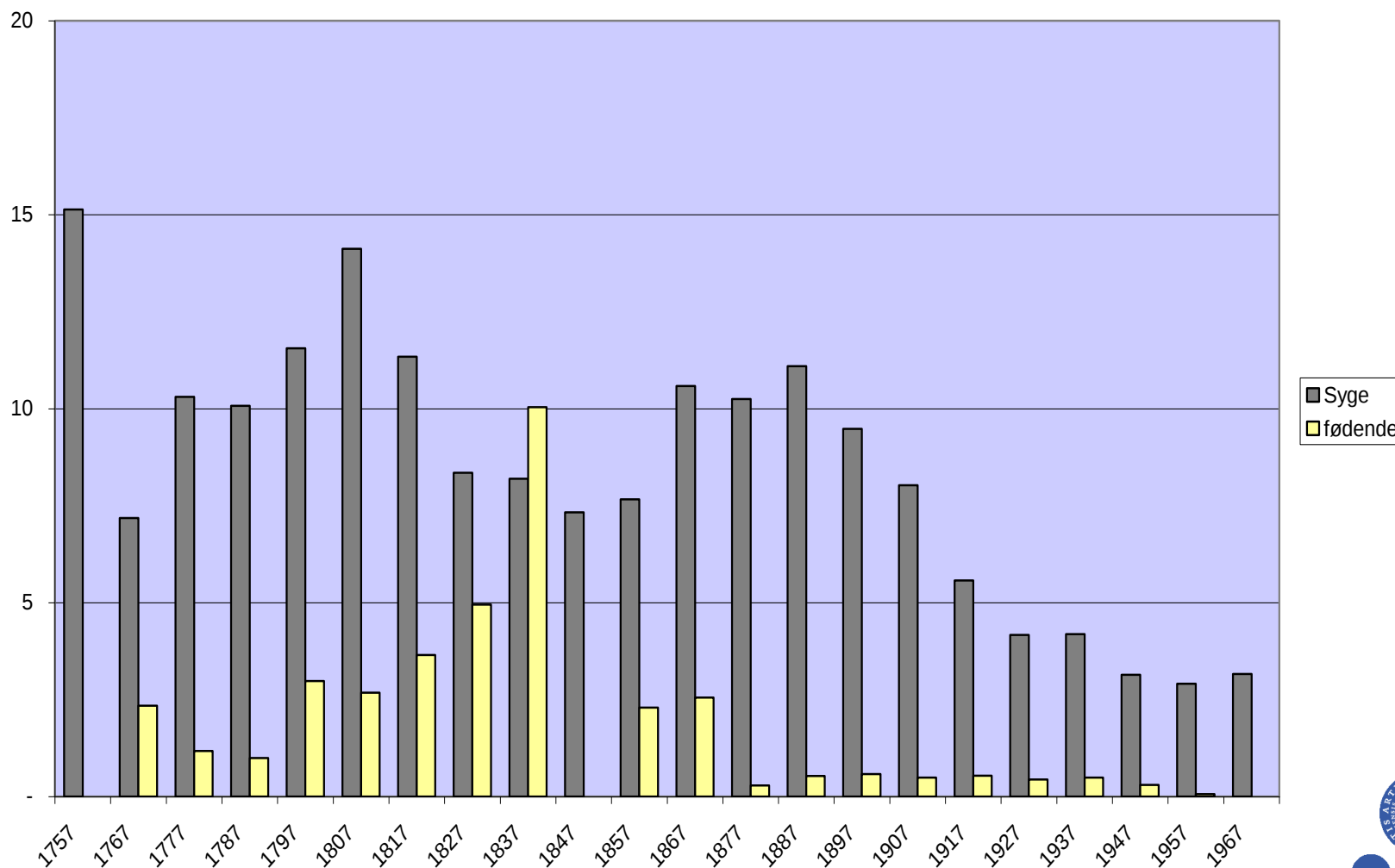
Den Kongelige Fødselsstiftelse

1787-1910

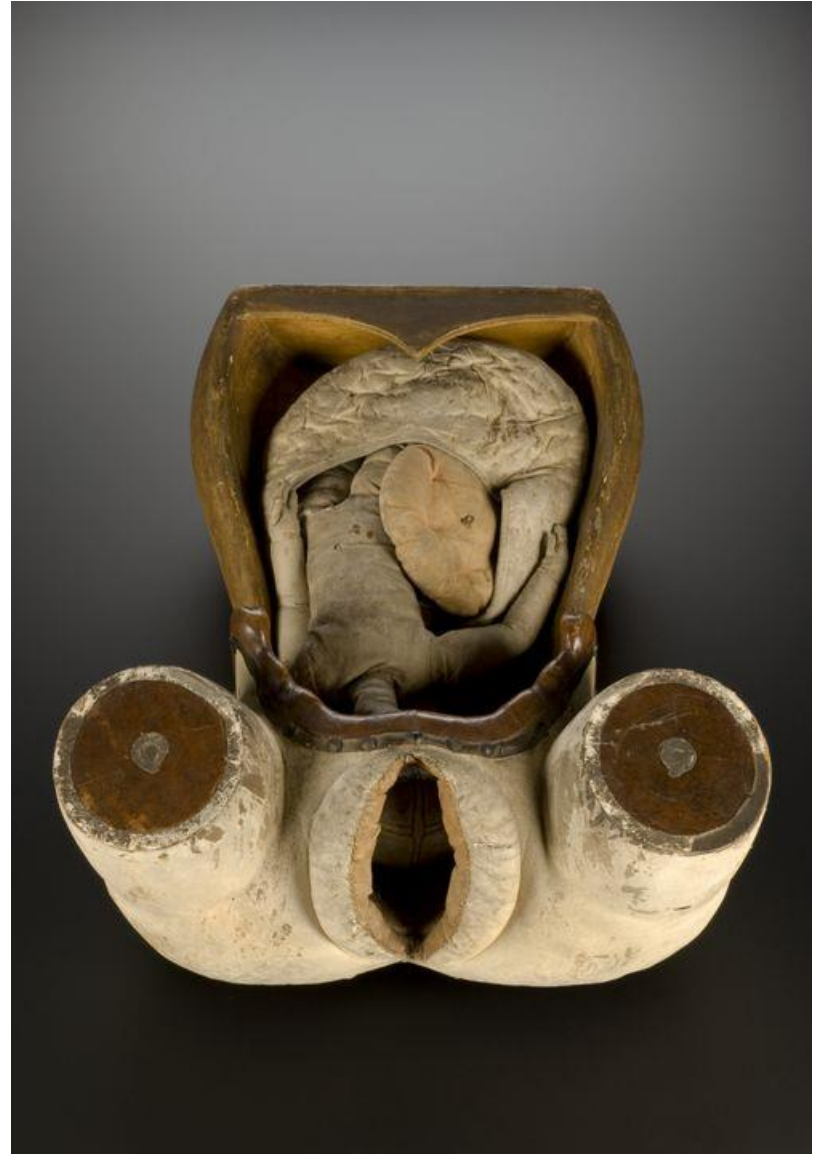
Jordemoderskole fra 1787

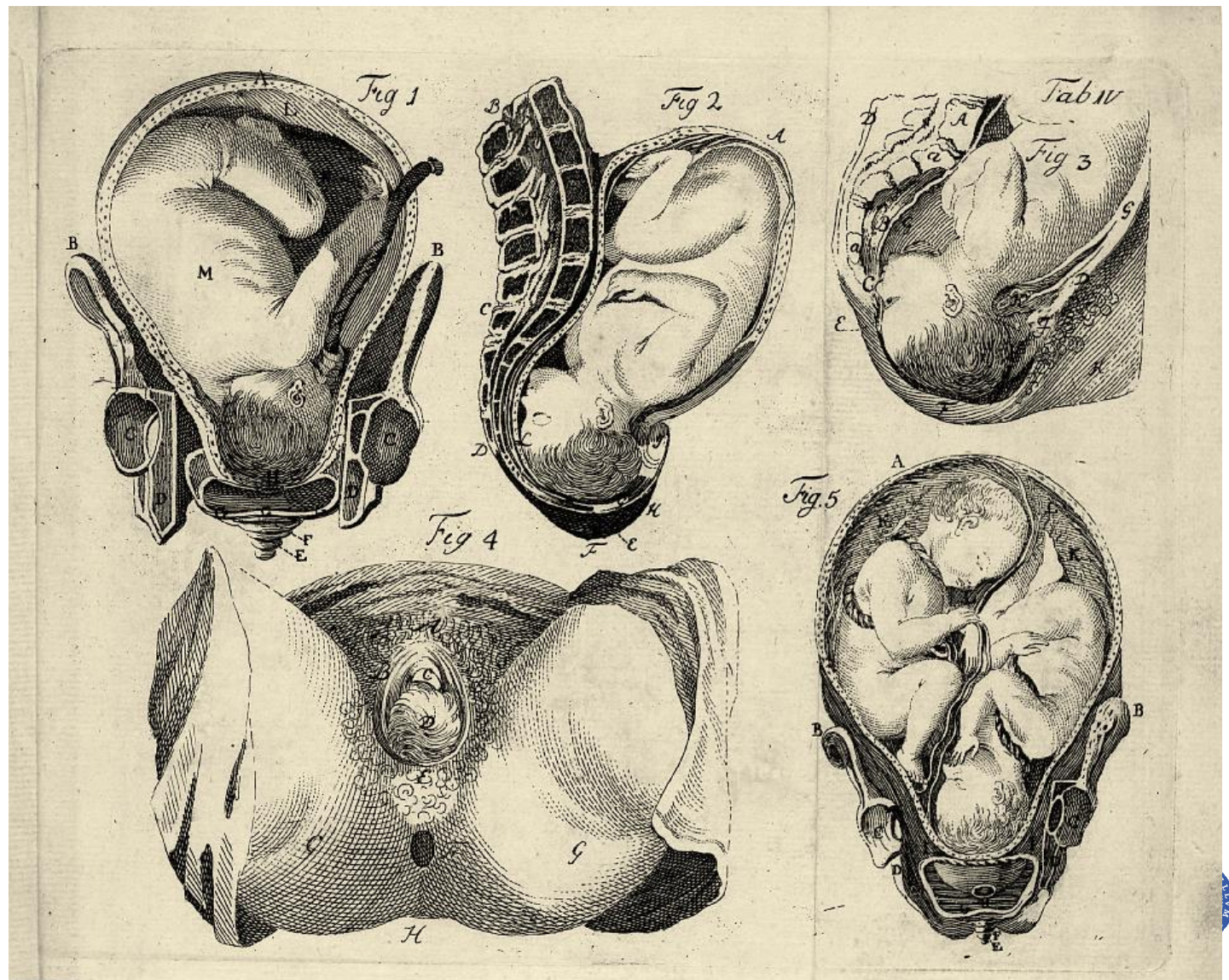
Deaths per 100 patients (gray)/delivering mothers (yellow) at the Royal Hospital 1757-1967

Figur 4. Døde per 100 behandlede (udskrevne + døde) på Frederiks Hospital, Fødselsstiftelsen og Rigshospitalet opdelt efter syge og fødende 1757-1967

Obstetriske fantomer 1700-tallet

1810 Jordemoderlov, der skulle forsyne ethvert sogn i Danmark med uddannede, eksaminerede, autoriserede jordemødre

Jordemoderdistrikter

Løn, hus med have, brænde, græsning til en ko, de fornødne redskaber + fast takst for fødsler efter den fødendes indtægt (dobbelt så meget for en gårdmand som for en husmand)

Lokal indsendes til uddannelse i København betalt af by eller amt:

20-30 år, physiske Beqvemhed; hvorved tillige maae iagttages, at hun ikke har nogen Legems-Bræk eller Mangel, som kunde opvække Skræk eller Afskye hos den Fødende; ogsaa skal, helst en gift og selv har født Børn, helst en der kan skrive

Hvis nogen Giordemoder, mod Formodning, skulde vægre sig ved ufortøvet at komme til en Barselkone, skal hun første Gang af Stedets Politiemester inden Retten gives en alvorlig Irettesættelse og Formaning, som bliver at tilføre Protokollen; men anden Gang tiltale hun til sin Bestillings Forbrydelse. (1797 ikke forlade en fødende)

Midwives at the island Bornholm 1787-1845

Census	1787	1801	1834	1845
Average age	64,7	62,7	58,3	44,4

Anne Løkke, Did midwives matter. 1787-1845. *Pathways of the Past*, University of Oslo, 2002, s. 59-72.

Uddannelse af læger i fødselshjælp fra 1762

The number of examined midwives

1840: alle distrikter har en uddannet jordemoder

1850: 686 jordemoderdistrikter + København (87 jordemødre)

1870:

cirka 1000 jordemødre

cirka 700 læger

I slutningen af 1800-tallet var der fuld dækning af hele landet med 330-350 nyuddannede jordemødre per årti selvom der nu var to eller flere jordemødre i de tættest befolkede distrikter

Hvad betød jordemoderpolitikken – kan det måles
for eksempel i spædbørnsdødelighed og
mødredødelighed?

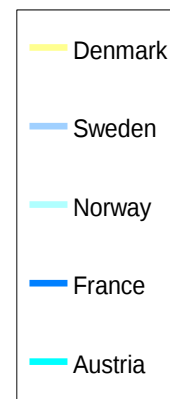
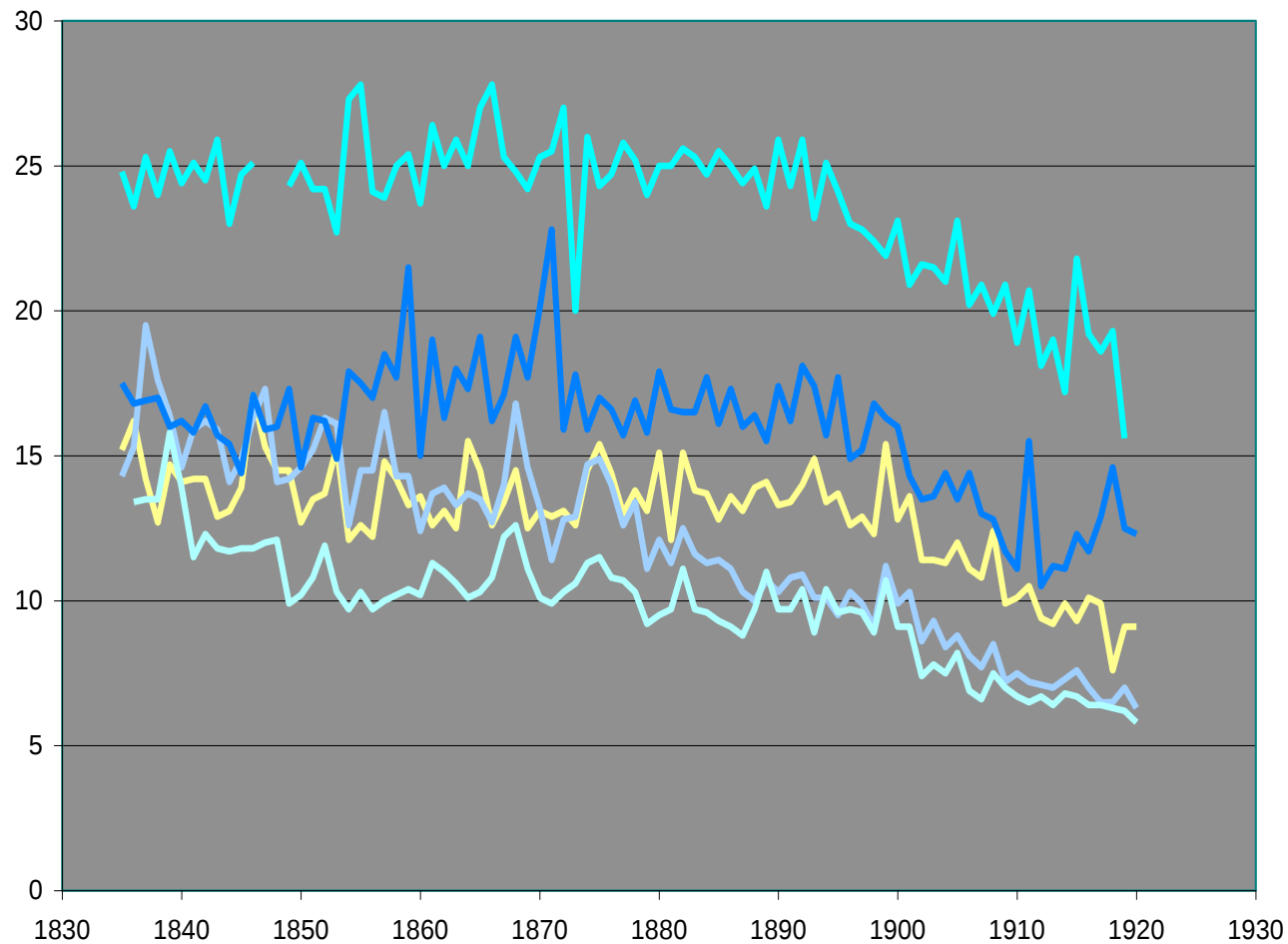
1914 Verdens bedste

Country	Maternal mortality all causes per 10.000 live births 1920
Denmark	23,5
The Netherlands	24,2
Sweden (1918)	25,8
Norway (1919)	29,7
Finland	36,0
Italy	36,7
England and Wales	43,3
Spain	50,1
Australia	50,1
Germany	51,5
Ireland	55,3
Belgium	60,9
Scotland	61,5
New Zealand	64,8
France	66,4
United States	79,9

Source:
Irvine Loudon, *Death in Childbirth. An International Study of Maternal Care and Maternal Mortality 1800-1950*,
Oxford 1992: 153

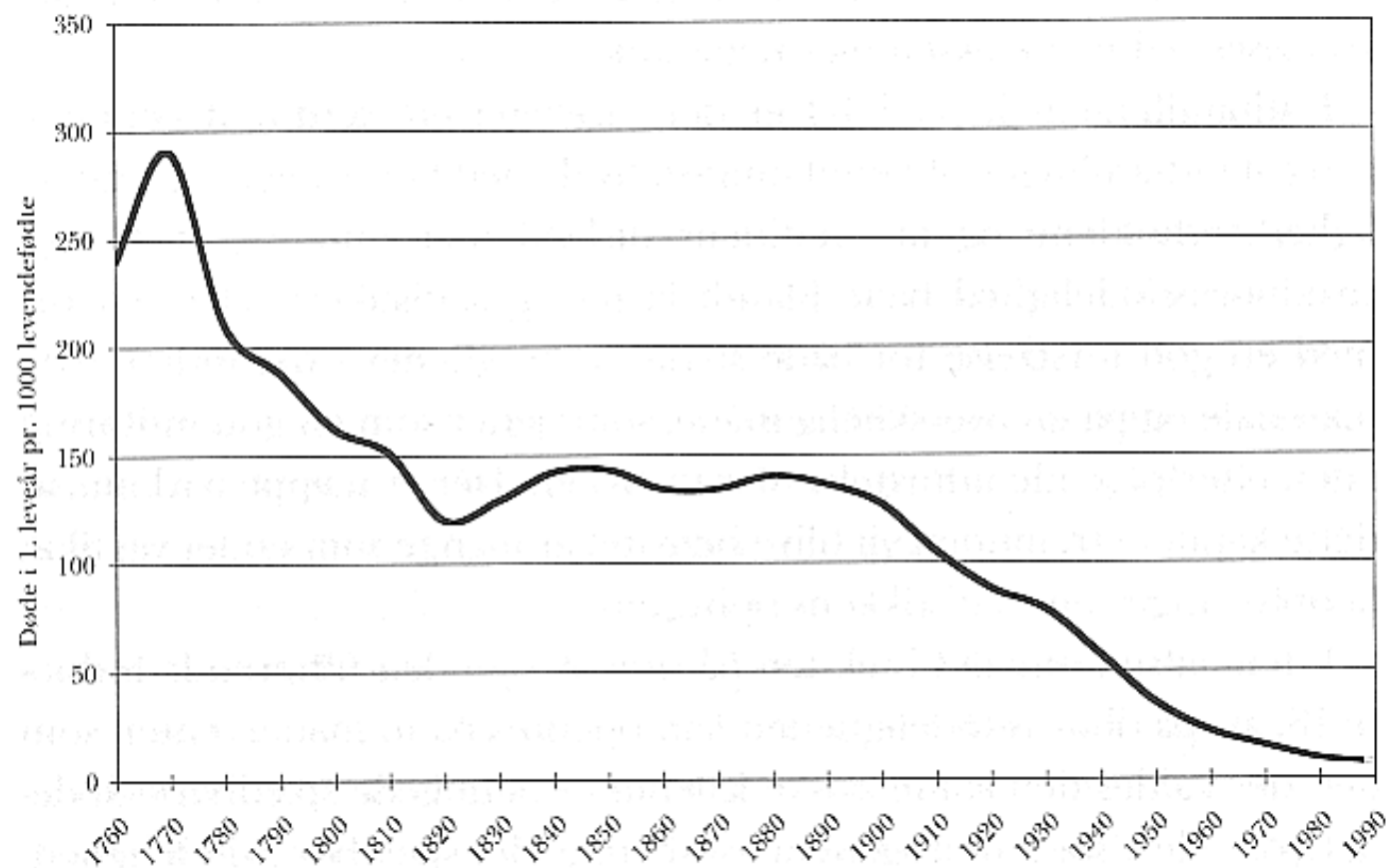
Deaths in the first year of life per 100 live births 1835-1920

Source: Mitchell
(1980), *Europe
Historical Statistics*
s. 137-41.

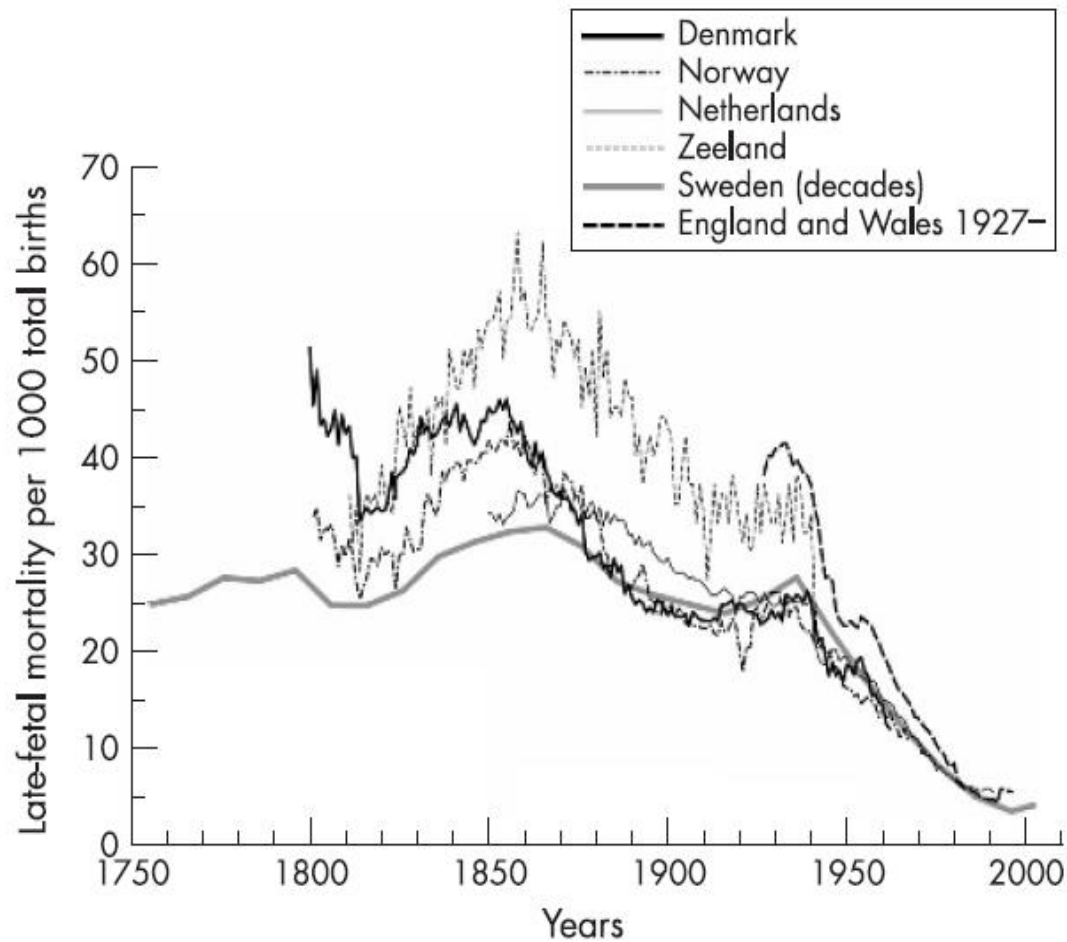

Deaths in the first year of life per 1000 live born in Denmark.
1760-1834 from family reconstitution studies and interpolations,
1835 – 1990 from the vital statistics.

Still births per 1000 born

Woods, Løkke & Poppel, Two hundred years of evidence-based perinatal care, *Arch Dis Child* 2006;91:F445–F447

Maternal motality (MMR) in Danish rural districts and small towns before and after implementation of antiseptics 1862-76 and 1884-88

All births				
	Sample	Years	Births	MMR %
East Jylland	All births	1862-76	39000	0,7
Denmark ex capital	All births	1884-88	281203	0,3

With invasive interventions				Normal		
Births	% of all births	Deaths	MMR %	Births	Deaths	MMR %
2691	6,9	85	3,2	36309	191	0,5
15185	5,4	331	2,2	266018	471	0,2

Ellen Maria Jørgensen (1840-1930) Datter af sø- og husmand på Ærø. Jordemoder ca 1870- 1905

Jordemoderlærer
overjordemoder fru
Wegener

Sophie Christensen
Jordemoder for Leirskov og
Jordrup Sogne

Fra Praxis
Tværleje 3 Gange hos
samme Kone

Tidsskrift for jordemødre
1894 side 123

45-årig 13de gang fødende. For tidlig moderkage løsning, stærk blødning efter hindsprægning. Konen går i haven trods utilpashed uden veer. Jordemoderen prikker hul på hinderne, vender og trækker et levende barn frem.

Konen er bevidstløs i 5 timer. . "Hendes Mand spurgte hende om hun kendte ham, men der kom ikke en lyd over hendes Læber. Da hun senere atter slog Øjnene op, holdt hendes Mand den 11 pund store Pige hen til hende; hun fremhviskede da: "Hvis er det?" Manden svarede: "det er Dit og mi Barn!" Hun vidste slet ikke, at det var overstaet

Cirka 1910

Tak